

NARODNI DELAVEC

Izhaja v Trstu
vsako soboto opoldne.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo.
Uredništvo in upravnništvo
ul. del Lavatoio št. 1, I.
TELEFON 18-67.

Posamezne štev. se prodajajo po 6 vin.
Inserati se računajo na milimetre v širini ne kolone. in sicer po 8 vin. za vsaki mm. Za več nego 10kratno objavo pa po dogovoru.
Naročnina za celo leto K 4.—; za pol leta in za četrt leta razmerno.

■ Glasilo „Narodne delavske organizacije“ v Trstu. ■

Tovariši! Rojanska okrajna skupina N. D. O. sklicuje

javen shod

za jutri, **nedeljo, 7. novembra 1909** ob 9-30 uri dopoldne v dvorani „Konsum. društva“ v Rojanu. Dnevni red: „Delavsko in kmečko vprašanje“. **Tovariši! Delavci in kmetovalci! Jutri na shod!**

Trst, dne 4. novembra 1909.

Rojanska okrajna skupina N. D. O.

Delavska stanovanja.

Vprašanje delavskih stanovanj je pač poleg socialnega zavarovanja eno najvažnejših socialnih vprašanj. Posebno pa se kaže v Trstu vedno večja potreba po zdravih delavskih stanovanjih. A ravno tu je to vprašanje tako težko rešiti. Delavci so prisiljeni stanovati v podstrešjih, ali pa v velikih najemnih kasarnah. Preskrbeti delavcem zdrava, cenena stanovanja, to je naloga, za katero bi imela skrbeti pred vsem občina, vprašanje za katero se pa vsem občina dosedaj ni brigala.

Po drugih državah, n. pr. na Angležkem in v Nemčiji so spoznali to potrebo že v prvi polovici minulega stoletja. V Berlinu se je n. pr. osnovala že leta 1848. prva stavbena družba, ki si je zadala nalogo, zidati zdrava in cenena delavska stanovanja. V Frankobrodu na Meni se je osnovala slična družba, ki je zgradila od leta 1860—1882 55 delavskih hiš. Svetovno znana tvrdka Krupp v Essenu je zgradila leta 1891 stanovanja za 3700 delavskih družin. Najemščina je znašala 60—200 mark na leto. Pozneje je stavila omenjena tvrdka opetovano na razpolago večje svote z namenom, da se da od istih proti 3% obrestovanju posojila onim delavcem, ki so zaposleni pri tvrdki in si žele zgraditi lastne hiše.

Ideal je gotovo ta, da bi se pripomoglo vsaki delavski rodbini do lastne hiše. A tu je jako zanimivo, da je socialna demokracija proti taki rešitvi vprašanja delavskih stanovanj. Socialna demokracija je namreč mnenja, da bi se delavci potem ne čutili več kot proletarci, ampak kot posestniki, da bi se torej izneverili socialno-demokratskemu program. Tako nam bo tudi jasno, zakaj tržaška socialno-demokratska stranka, ki se sicer obnaša, kakor da bi leta vzela zakup zastopstvo delavskih interesov, o tem vprašanju niti ne črhne.

Njsijajneje je to vprašanje rešila pač občina Ronke na Goriškem. Ta občina je najela posojilo v znesku 90.000 K, ter zgradila z istimi 40 delavskih hiš v treh različnih velikostih. Te hiše stanejo v stavbiščem vred od 1800—2600 K poprečno 2100 K in se oddajajo delavskim družinam pod sledečimi pogoji:

1. Delavec mora plačati pri prevzetju hiše 6 $\frac{1}{4}$ % skupnega troška, kakor prvi obrok.

2. Od zneska, ki ostaja po odbitku te svote, mora plačevati delavec 6 $\frac{1}{4}$ %, in sicer 4 $\frac{1}{2}$ % kakor obresti in 2 $\frac{1}{2}$ % (amortizacija) skozi 24 zaporednih let. Po 24 letih postane hiša last dotičnega delavca, ako pa delavec poprej umrje, mu se povrne znesek, ki ga je že plačal na račun.

Pri nas v Trstu ni misliti, da bi magistrat storil kaj podobnega, kakor je storila občina Ronke. Morala bi torej vsekakor vzeti v roke zadevo družba, ki naj bi se v ta namen osnovala. Vendar bi v Trstu v ta namen, da bi vzel celo zadevo v roke magistrat, ne bilo mogoče zadevo rešiti na tako priprost način kakor se je to zgodilo v Ronkah.

Za 1800 K v Trstu ne bi se moglo zgraditi nobeno hišo. To pa enostavno zato ne, ker so tu stavbišča tako draga,

da bi stalo v neposredni bližini Trsta samo stavbišče za eno hišo več ko 1800 K, a v bolj oddaljeni okolici bi take delavske hiše zopet ne imele pravega smisla.

Vendar pa bi staval pisec našim m. rodajnim krogom v razmišljanje vprašanje: ali bi ne kazala poskusiti z gradnjo delavskih hiš ob žveljskem zalivu? To je sicer res oddaljeno od centra mesta približno uro hoda. A čim bo dogradjen tramvaj do Sv. Ane, bo do žveljskega zaliva še dobrih 20 minut. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da Trst raste in se razvija a to največ ravno v smeri proti Žavljam. V par letih bo vozil gotovo tramvaj do Domiju. Za vsak slučaj bi se delavci, ki bi stanovali tam, lahko posluževali tudi istrske železnice. Sploh pa že danes dela po tržaških tovarnah veliko delavcev, ki imajo do svojega stanovanja po uro in pol, do dve uri hoda. Daljava bi torej po mnenju pisca ne delala nikake težave. Predlog pisca bi torej bil: Srenji Ricmanje in Dolina posejduje ob žveljskem zalivu skupno okoli 120.000 m² zemljišč. In sicer srenja Ricmanje travnike v žveljski dolini in srenja Dolina takozvano dolinsko „Brdo“. Prvoimenovana zemljišča so ravno sedaj na prodaji in pridejo bržkone v ptuje roke. A ravno tam bi bil najlepši prostor za osnutje delavske kolonije. Po piscevem računu bi stala delavska hišica za eno družino z 200 m² stavbišča okoli 3000 K. Pri tem bi imela vsaka hišica tudi mali vrtič za zelenjavo. Za delavsko stanovanje, dve sobi in kuhinjo znaša v Trstu najemščina poprečno 25 K mesečno, torej na leto 300 K. Sedaj pa računajmo! Vzemimo da bi trebalo brestovati v hiše investiran kapital po 4 in pol a 2 in pol bi se plačevalo na račun amortizacije. To bi znašalo 7% ali pri hiši, ki je stala 3000 K, letno 210 K. Delavec, ki bi plačeval letno 210 K, bi postal po 24 letih lastnik hiše. Moglo pa bi se spraviti v zvezo s plačevanjem obresti in amortizacije tudi premija za življenjsko zavarovanje, tako da bi v slučaju smrti ostala dedičem hiša. Gre preko namenov tega članka, da bi razpravljali za danes podrobno o načrtu, kako bi se dalo izvesti to zavarovanje; omenjamo naj samo, da bi bila premija vsekako mnogo manjša, kakor pri drugih zavarovanjih. Ker so take hiše proste 24 let državnega davka in deželni doklad, tako da bi trebalo plačevati le malenkostne občinske doklade, ki bi znašale komaj par kron na leto, bi torej delavcu ne bilo treba z zavarovanjem vred plačevati gotovo nič več, kakor plačuje sedaj najemščina od stanovanja, a bi postal po 24 letih lastnik hiše, a v slučaju smrti bi prešla hiša brez družega v last dedičev. Glavna stvar je seveda financiranje. Ako se zdi predlog vreden diskuzije, pridem na dan z daljnim predlogi; vsekako je pisec uverjen, da bi šla rodoljubna občina Dolina v tem oziru zelo na roko ako bi se sprejelo piscev predlog. Za sedaj bi predlagali, da se osnuje poleg drugih odsekov v N. D. O. še odsek, ki naj bi pretresal vprašanje delavskih stanovanj.

Na delo torej!

Niko.

Tovariši! Delavci iz proste luke (c. kr. javnih skladišč) vabljeni ste na

veliki shod

ki se bo vršil **jutri dne 7. novembra 1909** ob 10. uri dopoldne v dvorani „Narodne delavske organizacije“ (ulica Lavatoio 1.) Dnevni red: *Prečitane spomenice, ki naj se predložijo upravi c. kr. javnih skladišč.* Radi izredne važnosti, pričakovati je obile udeležbe.

Za odbor: Fr. Kranjc.

.. ZVEZA ..

JUGOSLOV. ŽELEZNIČARJEV.

Zahteva povišanja stanarine za T st.

Za dne 18. okt. t. l. sta bili sklicali „Društvo jugoslovanskih železniških uradnikov“ in „Zveza jugoslovanskih železničarjev“ skupen shod, katerega dnevni red je bil sledeči:

1. Nameravana omejitev prostih voženj:

2. povišanje stanarine za Trst.

To je bil prvi javni shod, ki sta ga sklicala „D. j. ž. u. in Z. J. Ž.“ in je imel tudi popon vseh. Do približno 300 slovenskih železničarjev se je udeležilo tega shoda, kar priča o simpatijah ki jih uživati te dve novoustanovljeni narodni organizaciji slovenskih železničarjev.

Predsednikom shoda je bil izvoljen adjunkt Škof, podpredsednikom oficijant tov. Hochmüller, zapisnikarjem žel. mojster tov. Škerjanc.

Gospod Škof je poročal o nameravani omejitvi prostih voznih listkov, preklicani po c. kr. železniškem ministerstvu dne 16. okt., kar se je vzelo z zadovoljstvom na znanje.

O drugi točki: „zahteva povišanja stanarine za Trst“, je poročal tov. Hochmüller sledeče:

Predno preidem k stvari sami, dovolite mi, da izrazim svojo radost nad dejstvom, da smo zbrani danes prvokrat, železniški uradniki in uslužbenci na shodu, katerega sta sklicala D. j. ž. u. in Z. J. Ž. Veseli me tudi, da je bilo predsedništvo mirno in brez oporekanja izvoljeno, kar priča, da nam ne gre za to, kdo bo predsednik shoda, ampak za stvar, ki jo zasledujemo.

Tri leta je že preteklo, odkar se je otvorila nova proga državne železnice Celovec-Jesenice-Trst, in od tistega časa se slišijo vedno pritožbe o dragih in neprimernih stanovanjih, tarnanje po zbijanju stanovanjskih razmer in s temi okolnostimi zvezano zahtevo po zvišanju stanarine železničarjem v Trstu.

Ali smo opravičeni zahtevati povišanje stanarine za Trst? Da! Poglejmo si stvar malo bolj natanko. Ako ustanovi privatno podjetje kako veliko tovarno, bode predvsem pretresovalo v prvi vrsti krajevne razmere, kako bo spravilo pod streho svoje uradnike in delavce. Pri c. kr. državnih upravah pa je to drugače. Tu se umeje vse tako, kakor da pride vse samo od sebe. Seveda, ali kako in kdaj, in kdo pri tem trpi, za to se uprava seveda ne briga.

In tako se je začelo z največjo nervoznostjo zidati od državnega zbora v najhujši naglici odobreno progo alpskih železnic Celovec-Trst. Z ogromno prekoračen svoto se je srečno dozdalo to progo, in treba je bilo za obrat in oskrbovanje te proge uradnikov, in po duradnikov drugih uslužb. in delavcev. In zdaj pridemo do boleče točke. C. kr. ravnateljstvo drž. žel. je pomnožilo svoje osobe za dobre dve tretjine, naraslo je nad 400 oseb, nastal je velik nov kolodvor s kurilnico in delavnico, stlačilo se je v Trst, kar je umevno, sto in sto več uradnikov, poduradnikov in drugih uslužbencev, ne da bi se c. kr. železniško ministerstvo brigalo za to; ali dobimo mi železničarji potrebni, in kar je najbolj važno, primernih stanovanj. Ne rečem, da bi se dragih stanovanj ne dobilo, ampak mi vemo vsi, da je nam definitivno nastavljenem odmerjena gotova stanarina in to seveda zopet za različne službene stopnje uradnikov, poduradnikov in drugih uslužbencev posebej, vsem uslužbencem z dnevno plačo in delavcem pa nič. To bi bilo vse lepo in prav, ker načelo je, uradnik, uslužbenec in delavec morata imeti svojemu stanu primerno stanovanje. Zdaj pa Vas vprašam, ali je slavno c. kr. železniško ministerstvo tudi vprašalo, ali so za dobiti v Trstu naši stanarini primerna stanovanja, ali dobi posamezni železničar tudi res za stanarino, katero sprajme sebi primerno stanovanje?

Na to moramo odgovoriti z odločim: **Ne!** Dozdaj smo le prepričani, da je moral še vsak, od najnižjega definitivno nastavljenega uslužbenca in najmanj do revidenta za svoje stanovanje na določeno mu stanarino doplačati. In tako tudi vsi uradniki, ako ima večjo družino, in hoče imeti sebi primerno stanovanje.

Zdaj pa pogledjmo, kje in kakšna so ta stanovanja. V skrbi za svoje družine življenjske potrebe je primoran nižji uradnik, posebno pa še poduradnik in nižji uslužbenec, iskati si stanovanje v oddaljenih krajih, samo da dobi vsaj za primerno ceno kuhinjo in eno do tri sobice, da ni primorana kuhati, bivati in spati cela družina v enem prostoru.

Posebno pa to čutijo nižji uslužbenci, ki imajo večjo družino in ki so primorani iskati stanovanja v starih luknjah ali v podstrehi v mestu, ker jim službene razmere ne pripuščajo, da bi hodil po pol ure in bolj daleč v službo. Tam v starih luknjah in podstrešju jih dobite slačene v zaduhlih ali poleti vsled vročine neznosnih stanovanjih. Tudi uradnik je v mestu primoran iskati si stanovanje v starih, smrdljivih hišah, ako hoče izhajati s stanarino. In kaj še le revež, pomožni uslužbenec in delavec, ki sploh nimata stanarine? Ali se je potem čuditi, da najdete ravno pri železničarjih močno umrljivost? Železničar, bod si uradnik ali nižji uslužbenec, ali pa sluga, ki sedi ves dan v uradu, ki požira tam od različnih bakterij napolnjeni prah aktivnih fascikelov, železničar, ki požira od smrdljivega dima in z ogljeno kislino napolnjeni zrak na kolodvorih, zaprašeni zrak v magazinih in delavci na progi pri vednem kopanju zemlje, je primoran potem bivati z družino še v slabih, zaduhlih, nezdravih stanovanjih.

Te okolnosti pospešujejo vmrljivost železničarjev v Trstu, kakor nikjer drugje, ker je Trst sam na sebi zaprta, smrdljivo in nezdravo mesto, in je umljivo, da umrje največ železničarjev na jetiki, lahko rečemo 80%.

Torej mi železničarji smo bili potisnjeni v Trst, iskali smo včasih po več dni primernega stanovanja, ali ker naša stanarina za primerna stanovanja ni zadostovala, smo pograbili, kar je bilo slabega in cenega na razpolago.

Ko so hišni gospodarji videli, da je vprašanje po njih slabih stanovanjih rastlo, se niso obnavljali niti treutek in so povišali cene svojim prej praznim stanovanjem. In tukaj se opaža neko sistematično ravnanje. Ko si srečno prebil eno leto v za primerno ceno pridobljenem stanovanju, na katero si vezan s celoletno pogodbo, ti pride hišni gospodar s povišanjem stanarine. Prisiljen si zdaj vgrizniti v kislo jabolko, ali odpovedati stanovanje. Ker se pa marsikdo boji selitve in žnjo zvezanih velikih stroškov, ostane raje v podraženem stanovanju, ker ve, ako si najame drugo, se mu dogodi po enem letu ravno isti manever in zraven je imel še stroške.

Da pa hišni gospodarji lahko izvršujejo tako ravnanje, so med seboj zvezani, oni imajo med seboj takomenovani trust ali zvezo, vsled katere dobi hišni gospodar gotovo odškodnino, ako ima kako stanovanje čez 3 mesece prazno.

(Konec sledi.)

Gorica. Ustanovni shod podružnice „Zveze jugoslovanskih železničarjev“ za Gorico se vrši **jutri, v nedeljo 7. novembra** točno ob 1. uri opoldan v Gorici. Ni treba nam še posebej povdarjati potrebo, da se je ustanovila „Zveza jugoslovanskih železničarjev“, ki stoji na narodni podlagi, ampak upamo, da uvidijo to potrebo železničarji sami, in je pričakovati, da postane podružnica v Gorici kmalu po številu svojih članov za

vzglede vsem drugim podružnicam, ki se imajo še ustanoviti. Slovenski železničarji iz Gorice, vsi na shod in vpišimo se v „Zvezo“.

Kanal. Ustanovni shod podružnice „Zveze jugoslovanski železničarjev za Kanal in bližnje postaje se vrši jutri, nedeljo dne 7. novembra, točno ob 3/4 na 4. uro popoldne v Kanalu.

Slovenski železničarji! Zavedajte se, da ste slovenske matere sinovi in da spadate le v narodno organizacijo, kakor je to „Zveza jugoslovanskih železničarjev“. Torej vsi na ustanovni shod in pristopite k „Zvezi“.

Ob enem se bo tudi razmotrivalo, ali bi kazalo ustanoviti v Kanalu še podružnico „Narodne Delavske Organizacije“. Naj se udeležijo tega shoda torej tudi slovenski delavci.

Članom. — Tisti že plačujoči člani, ki so upisani pri centrali in niso sprejeli „Narodni Delavec“, naj naznanijo takoj svoj natančni naslov!

Za delavce pri južni železnici. — Upravni svet južne železnice je sklenil v svoji seji dne 21. oktobra t. l. da ustanovi za delavce južne železnice „Provizijski inštitut“.

Vsa dosedanja določila in vse norme, ki so bile v veljavi do zdaj, niso odslej več veljavne, razen tistih določil iz leta 1907. (1. januar), ki se tičejo:

1. onih delavcev, ki bi uživali z 31. decembrom t. l. provizijsko pokojnino;

2. tistih delavcev, ki bi bili 1. januarja 1910. v službi te železnice, a bi bile v smislu § 2., odst. 4. omenjena inštituta iz tega izključeni, ali pa bi ne hoteli pristopiti k temu inštitutu in

3. slednjo onih delavcev, ki so s 1. januarjem 1910. uslužbeni pri železnici, a po predpisih še ne morejo zahtevati kakšnega užitka iz provizijskega inštituta.

Tudi za udove in sirote, ki bi imele z 31. decembrom t. l. kako milostno pokojnino, veljajo določila z dne 1. januarja 1907.

Velika misel.

Anketa, sklicana po predsedstvu N. D. O., ki se je vršila dne 1. novembra t. l. v Divači, se bo morda štela med dogodke zgodovinskega pomena. Tekom sedem urne živahne razprave je anketa razmotrivala narodno politični položaj v deželah, kjer prebivajo Jugoslovani, kritičnim očesom je pretresovala položaj naših strokovnih organizacij, njih postanek, razvoj ter resno in stvarno analizirala dosedanje delovanje N. D. O. na stanovskem polju. Anketa je enodušno prišla do sledečega sklepa:

Strokovne organizacije N. D. O. v njihovi sedanji obliki je treba smatrati le kot začetek močne zveze jugoslovanskih strokovnih organizacij; ker je pa za uspešni razvoj vsakega na tako široko podlago postavljene organizacije neobhodno potrebna strega centralizacija celote ob največji decentralizaciji posrednih delov, naglašajo anketa, kot predpogoj nadaljnjega razvoja ustanovitve centrale vseh deželnih strokovnih organizacij. Anketa izraža željo, da bi se posrečilo doseči čimprej združitev vseh že obstoječih in bodočih jugoslovanskih strokovnih organizacij s češko-poljskimi organizacijami v krepko zvezo slovanskih strokovnih organizacij v Avstriji s sedežem, ki naj bi se določil.

PODLISTEK.

Skobčev Matevž.

Vsa fara ga je poznala in ga je zasmehovala tega nerodeža. Star je bil že nekaj čez štirideset let, a pamet ga še ni bila srečala menda. Pri vsaki neumnosti in nerodnosti je moral biti Skobčev Matevž. Mešal se je najraje med pretepače in ponočnjaške rogovileže.

Bil je strašen človek. Velik in močan dedec in neroden ko klada ni imel sramu. Napil se je žganja in se je sporekel s fantalini, ki so ga redno nabili kakor več zajcev uje celo psa. In pretepenega so ga pustili v jarku in so se mu smejali.

Brezbožnež ni bil nikomur podoben, ko je dobil svojo potrebno merico žganja. Razsajal in divjal je, da se mu je pošten človek izognil, če je bil mogel. A zmirom to skoro ni bilo mogoče. Zakaj silil je v človeka, dokler ni kaj izkupil.

Pa ni bil neumen Skobčev Matevž. Kadar ga ni ravno prišla kaka huda muha, je bil prav poraben človek. Znal je prav čedno izdelovati razno gospodarsko orodje

V očigled te velike misli, je menda vsak komentar nepotreben. To bi bil prvi trajni vzgled slovanske vzajemnosti dejanj nasproti slovenski vzajemnosti besedičenja in sanjarenja. S tem bi se moč slovanskega proletarijata razširila in ojačila, slovanske organizacije bi predstavljale takšno dejansko in moralno silo, da bi z vso pravico in z gotovim uspehom smela poseči vmes ne le v boj med kapitalom in delom, ne le pripomoči slovanski dlani do zaželje nega blagostanja, ampak odbijati od delavstva razne atentate na njegov zaslužek, na njegovo skromno gospodarstvo, ki jih nekaženo izvršujejo dan za dnevom razni baroni in kapitalisti pod vrhovnim pokroviteljstvom avstrijske vlade. Glas naših tovarišev bi v tem slučaju od glasu vpijočega v puščavi, postal naenkrat glas činitelja, ki se zaveda svoje moči in ki prosi, kvečjemu enkrat. Odzvonilo bi kar naenkrat raznim parasitom, ki slavijo svoje orgije izkoriščevanja in izmозgavanja revnih slojev, na čelu jim razni vitezi Blumenthali; stopili bi prvokrat v zgodovini mezdah bojov v Avstriji železni bataljoni slovanskih delavcev. S tem bi bil kmalu dosežen ideal strokovne organizacije. Pravljica o edino osrečajoči internacionali bi v tem slučaju odigrala svojo ulogo.

To je bil eden, najpomembnejši, sklepov, ki jih je storila anketa minulega ponedeljka. A ista anketa je obenem izrekla željo, naj se čim prej prične s pripravljalnimi koraki.

Odboru tržaške N. D. O. je bila podeljena častna naloga storiti prvi korak. S tem velikim vprašanjem se bodo morali kmalu baviti vsi zaupniki centrale in vseh podružnic. Poklicani činitelji stopijo gotovo v najkrajšem času v dotiko. A med tem časom posvetimo vsi svoje misli temu na črtu, ki, ako se posreči, vstvari državo v državi slovanskega delavstva nasproti internacionalni državi vseh zakletih, od davnna že znanih izkoriščevalcev in zatiralcev slovanskega ljudstva v Avstriji.

Pričenši z 30. oktobrom t. l. je „Narodni Delavec“ ob enem glasilo „Zveze jugoslovanskih železničarjev“.

DOMAČE VESTI.

Anketa. Na vabilo tov. dr. Josipa Mandiča se je pretečeni ponedeljek, ob 10. uri popoldne vršila v Divači na Krasu anketa zastopnikov tržaške N. D. O., vseh deželnih podružnic, tržaških okrajnih organizacij, ljubljanske N. D. O., „Zveze jugoslovanskih železničarjev“, tiskovnega oddelka N. D. O., konsumne zadruge N. D. O. itd. Anketa se je bavila z vprašanji, ki so na ravnost življenskega pomena za nadaljni razvoj N. D. O. V debati, ki je trajala od 10. predp. do 1 1/2 pop. in od 2 1/2 pop. do 7 1/2 zvečer so se storili razni sklepi. Isti veljajo narodnopolitičnim in strokovnostanovskim zadevam kakor tudi razširjanju in povečanju društvenega glasila. Vsi ti sklepi se bodo tekom prihodnjega tedna predložili vsem zaupnikom N. D. O. na kar se bode prešlo takoj k njih izvrševanju.

Tržaška internacionala na delu. Veste, kako izvajajo naši tržaški sodrugi svoj program, ki uči, da je vsako, pa še tako krivo, prepričanje sveto, in da treba z vsemi močmi delati na to, da se spoštuje osebna svoboda? Pred nekaj meseci je

in plesti kaj lične košarice. Lepo ga je bilo opazovati pri njegovem delu, kar videlo se je, koliko ljubezni in pozornosti mu je posvečal.

Ko pa je spravil blago v denar, je bil z njim križ. Vse je nesel v žganjarno in ni bil trezen cel božji teden.

Pozno ponoči jo je mahal proti domu, vriskal je in je bil dobre volje. Pa samo, če je bila noč jasna, in je mesec svetil. Zakaj silno ga je bilo strah, kadar je preveč pil. Za vsakim ovinkom je postal in je premislil:

„Prepeta reč! Zakaj bi šel naprej, ko pa vem, da me čaka za grmom Obški Janez. S kolom me bo, ko pa sem mu tako imenitno zvil Grmovo Micko... Zakaj bi me ne čakal Janez, ki je fant za to — hudika, lepo sem mu jo speljal. Kar mokro me je pogledala pa ni bila več Janezova... ha ha-ha, Matevž, fant, si, da malo takih juhuhu!“

Negotovih korakov in sam s seboj govoreč je strahoma ineuprezno stopil naprej in se je ustrašil najmanjšega diha prijetne pretno sapice.

Neko noč je Matvž posebno živahne volje kolovratil proti domu. Ko pride do trate, postoji in ga je groza, strašno

eden dosedanjih voditeljev socialne demokracije neki Sestan, izstopil iz soc. dem. stranke in (kar gotovo ni lepo), prestopil Pagnoljevi stranki. Za ta greh, so ga soc. demokratje kaznovali s tem, da so ga odstavili od dosedanjega mesta oddelnega predstojnika pri okrajni bolniški blagajni.

Ali je to socialistično? Ne! Socialni demokratje imajo gotovo pravico odstavljati po volji iz služeb v stranki nikakor pa iz onih izven stranke.

Tako dolgo, dokler ostane okrajna bolniška blagajna institucija delavstva in ne socialno demokratična stranka, moramo seči, da je vsako tako početje: nesocialno!

Okrajna skupina v Rojanu. Tovariši iz rojanskega okraja! Spoznamo z odborom rojanske okrajne organizacije se je krajevni delokrog Vaše okrajne organizacije (Rojan) določil tako le:

Rojanska okrajna organizacija sega od ulice Miramar št. 5. do železniškega mosta čez miramarsko cesto na eni strani; vsa Greta do Pogorelčeve hiše na drugi strani; Trstenik do Piščancev na tretji strani; stara openjska cesta do gostilne „Panorama“ na četrti strani; trg Belvedere ulica Belvedere, ulica Boccaccio in ves Rojan na peti strani.

Vsi tovariši, ki stanujejo v tem okrožju, so naprošeni, naj se obračajo s plačili, nasveti, pravovarstvo itd. na urad rojanske okrajne organizacije, ki se nahaja za sedaj v posebni sobi „Konsumnega društva“ v Rojanu, pri cerkvi.

Uradne ure so sledeče: vsaka sobota od 6.—9. zvečer, vsaka nedelja od 9.—12. opoldne, vsak ponedeljek od 6.—9. zvečer; Pravovarstveni urad in vsak torek od 7.—8. uri zvečer.

Odborove seje se vršijo vsak torek ob 8. uri zvečer.

Okrajna skupina v Šklednju. Danes, ob 8. uri zvečer bo v društvenih prostorih skupna seja odbora okrajne skupine.

Tovariši! Danes je otvoritev III. Vašega konsumnega skladišča v Šklednju.

Čitatelji! Da ugotovi vsestranskim željam je podpisani že ukrenil potrebno, da bo „Narodni delavec“ s prihodnjo številko izšel točno ob 6. uri zjutraj in ne kakor dosedaj ob 11. uri. S tem bo vstreženo ne samo našim tovarišem iz Trsta, ampak v prvi vrsti naročnikom iz dežele, bodo na ta način imeli list v rokah že v nedeljo zjutraj.

Upravni oddelek časnikarskega oddelka N. D. O.

Okrajna skupina N. D. O. pri Sv. Jakobu priredi v soboto dne 13. t. m. svoj občni zbor v društvenih prostorih. Tovariši so že danes vabljeni, da se ga mnogoštevilno udeležijo.

strašno groza. Mesečina je bila posrebrila trato, prečista in svečana in mirna svetloba je bila razlita po prirodi. Nizke in košate vrbe so mejile okroglim in gostim sencam, ki so bile videti oddaleč ko kupi strahov. V gozdu se je vzdramil veter, da so zašepetala drevesa in se je nalahko zganilo v vrhah. Črni strahovi so pristopili, kakor da bi hoteli oditi v svoje temno in skrivnostno kraljestvo.

Matevž se je hudo prestrašil in je vtihnil. Kar zona ga je obšla. Že je mislil zbežati nazaj, pa se je domislil, da se za božjo voljo ne sme vrniti in bežati pred strahovi.

Matevž, kaj bo? Joj!

Kriknil bi bil rad, duhove bi bilo treba zarotiti, a ni spravil glasu iz sebe. Hitro se je prekrizal in se je opogumil.

„Vsak božji duh Boga časti in moli... ali... ali ga ti tudi...“

Ves tresoč se je čakal odgovora in je skesano molil vse molitvice, kolikor jih je znal.

Nebenega odgovora.

V gozdu je ječalo in šumelo, po nebu se je nalahko pripeljal oblak. Samo roba luninega se je dotaknil, da je pojemale

Hinavščina in zlobnost sodruga Pereza. „30“ in sicer k večem „30“ delavec iz proste luke, ima tedaj, po izreku zmaganega sodruga Pereza N. D. O. Čez 500 delavcev (iz proste luke) pa socialno-demokratična stranka. Če je temu res tako, potem vprašamo sodruga Pereza: Kako to, da je na veliki shod v „Delavskem domu“, na katerem se je imela sprejeti spomenik namenjena upravi c. kr. javnih skladišč, da je tedaj na ta velepomembni shod prišlo le 120 sodrugov? Kako to, da je naš tovarš in zaupnik N. D. O. ki se je udeležil v Delavski dom našel le 120 sodrugov? In kako pa, da je na istem shodu sklicanem po N. D. O. ob isti uri v Rojanu prišlo brez posebne agitacije do 100 tovaršev iz proste luke? Kdo laže? Hinavščina in zlobni sodrug Perez.

„Slovenec“ ne more pa ne more priti do miru Tržaška baraka mu tiči d n in noč v želodcu. Še ni N. D. O. se izjavo, priobčeno v zadnji številki postavila na laž njegove trditve glede pretveznega spora med nami in političnim društvom „Edinost“. Že je kunštni „Slovenec“ našel nov neovrgljiv dokaz „pokanja“, „tržaške barake“. N. D. O. je sklicala shod delavcev iz proste luke ravno na isto uro, kakor politično društvo „Edinost“ svoj protestni shod proti germanizaciji železnice! To je nekaj groznega, kaj ne? Stvar je pa ta. Ker se socialni demokratje sklicali „vse“ delavce iz proste luke na shod, na katerem se je imela pokazati velikanska moč sodrugov v prosti luki, je N. D. O. na izrecno željo delavcev iz proste luke sklicala shod ob isti uri, da s tem dokaže sodrugom, da njihova moč v prosti luki ni ra no tako velikanska. In to se je tudi posrečilo, kakor poudarjamo na drug m mestu. Obžalujemo „Slovenca“ da prevrača zaporedoma krole, ki ne dokazujejo niti iz daleka da „poka“, „tržaška baraka“ pač pa, da poka v glavi gospode okoli „Slovenca“, v zaletljivih svinjskih bršure „Ženinom in nevestam“.

Narodna čitalnica v Rojanu vabi na občni zbor, ki se bo vršil dne 7. novembra ob 8. uri v prostorih „Konsumnega društva“ v Rojanu.

Nova domača trgovina. — Gospod K. Cervenkel je začel na Corsu 32. s trgovino klobukov in dežnikov. Pošteno in domačo trdko, ki dovoljuje članom N. D. O. popust, se priporoča tovarišim in vsem Slovencem v Trstu in iz okolič.

Slovensko gledališče. — Po takih lepih uspehih v našim gledališču bomo deli jutri, v nedeljo, prelepo dramo „Geleotto“, slovečega španskega dramatika José Echegaray, ki je tudi spisal divno dramo v Nižavi, katero smo občudovali na našem odru lansko leto.

Ime pisatelja zadostuje, njegovo prijetno znanstvo nam jamči, da bomo videli s to dramo nov lep uspeh v slovenskem gledališču.

Jutri vsi v gledališče. Člani N. D. O. imajo izdatne olajšave, ki jim omogočajo tem česse posećnje gledališča.

Slovensko gledališče.

V nedeljo smo videli na našem odru reprizo prekrasne klasične burke

„Nioba“

Morda ni tako vspela kot prvokrat! Tudi obisk je bil nekaj bolj pičel, vendar pa lahko trdimo, da je ta mična angleška burka splošno zelo ugala.

Na višini primjere sta ohranili svoje igranje gospa Danilova in gospod Lesič, ki

prečista svetloba, čez polovico prijaznega ščipa je potegnil s svojim krilom — skoro bi ugasnila srebrna luna. Ali samo posnel jo je in je počasi odhitel, da je hudo mušno pomežkala prestrašenemu Matevžu.

Glej, kako se podijo strahovi, lovijo in strašni izginjajo in se prikazujejo.

Matevž...!

Za mejo je začelo lomiti in pokati.

Zdaj pa je pozabil Matevž na vse. Klobuk je stisnil pod pazduho in je stekel. V šumi je zarezgetalo, in konjska glava se je pokazela iz vaj. Grmova Luca je prhnila na trato ravno v hipu, ko je pritekel do tja Matevž. Samega strahu bi se bil skoro zgrudil. S čudnim glasom je zarjul in je pvačnil. Luca pa se mu je približala, spoznala ga je menda tudi oblak je odkril mesec, da se je Matevž pomiril.

Zaklel je prav robato in je pograbil kobilu za uzdo in jo je odgnal v Grmov hlev. Hlapec je že smrčel in se ni dal zlepa vzdramiti. Toda Matevž je moral dobiti človeka, ki bi z njim govoril. Strah mu je tičal se zmirom v kosteh.

Hlapec se je okrenil in je zaspal. Matevž je pa odšel okrog ogle.

(Pride še.)

e s svojo živahno igro oživil celotno igro. Tudi ostali igralci so zadostili svoji nalogi. Veselo razpoloženje občinstva je poživljalo godba salonskega orkestra Fonda. V ponedeljek, na praznik vseh svetnikov, popoldne smo imeli ob znižanih cenah ljudsko predstavo

„Mlinar in njegova hči“ ki je nad vse pričakanje dobro uspela. Tudi obisk je bil zelo dober: vse nabito polno, kljub temu da so to igro na isti dan ob isti uri igrali pri Sv. Ivanu in v Rojannu.

Izmed igralcev so se posebno odlikovali: gđc. Mekindova, ki je igrala mlinarjevo Marico nad vse lepo in dovršeno; g. Bratina, ki je igral starega mlinarja naravno in nam je izvrstno predočil trdovrtnega in brezsrčnega skopuha; gospod Potrato je pogodil svojega Konrada da ga lepše ni mogel.

Gđc. Puceljova je bila prav dobra županja, njena igra naravna in prijetna. Kaj čeden grobar je bil g. Vavpotič, ki sploh kaže mnogo talenta.

Gospa Danilova in gospod Boleslavski sta bila tipična gostilničarja, posebno gospa Danilova, ki je znala tako lepo pogoditi zgovorno in radovedno in vsem praznim veram udano preprosto ženo.

A gospod Lesič? Njega ne moremo dovolj pohvaliti. Igral je kar dve ulogi: ženina in župnika. Kot ženina je bil naravnost klasičen. Kako dobro je karakteriziral zadrego zavrnjenega ženina, ni mogoče popisati. Ravno tako njegov župnik, ki ga je igral čisto na nov način; sama čista dobrota iskrenega starčka.

Na sv. Justu dan smo se presrečno smejali noviteti

„Dva srečna dneva“

Elegantne in zelo lepe nove dekoracije so bile nimbus, ki je objemal to prekrasno uspelo predstavo.

Igrali so kar najlepše dovršeno, da bi boljše, ne bi bili mogli.

G. a Danilova je napravila iz tete Kristine prototip resolutne in balaške tete, ki bo vse ustrahovati, imeti povsod svoj nos in vse okritizirati. Pravi umetnik res napravi iz najneznatnejše ulovice prijetno in lepo sliko.

G. Grgica Lesič nam je določno dokazal, da tiči v njem bogat talent. Letos je nastopil skoro v vseh igrah in povsod je žel najlepše vspehe. Njegova prostna igra, njegov simpatični nastop očara občinstvo, ki ga vselej viharno pozdravlja.

Mladega gizdalina je izvrstno pogodil. Zatopil se je bil v svojo slogo popolnoma, da je res majstorsko kreiral simpatični značaj veselega Ljubljancana.

Gđc. Mekindova je najboljša igralska moč med mlajšimi našimi igralci. Talentirana je, pridna in iz svoje uloge napravi kerom kaj prav posebno prikupnega in lepega. Mlado Zoro je igrala mično in naravno; kar veselje jo je bilo gledati. Na odru koncem tretjega dejanja ji je bil poklonjen lep šopek.

Gospod Rajner je dal strica Feliksa, da smo bili kar navdušeni. To je uloga, pisana na njegovo kožo, kakor se pravi. Vse muhe in segavosti pa sitnosti dobrega strica občutljivega in ponosnega moža nam je g. Rajner tako dobro predočil, da moramo to igro videti še enkrat. Ta stric ne sme z odra.

Gospod Vavpotič ni bil slab. Na nekaterih mestih naravnost prav dober. Mlad in simpatičen igralec, ki mnogo obeta.

Gđc. Puceljova nam je zelo ugajala. Splošno govorijo, a na odru opazimo to sami, da je gospodična od lanskega leta mnogo napredovala. Uloga je znala dobro in je napravila iz nje vse, kar je bilo mogoče napraviti.

Suflerka bi ne smela zapustiti igralcev. Čutili smo semtertja, da je spravila koga v neko zadrego.

Seveda ne moremo izreči slabe sodbe o ostalem oboju. Vsi so prav dobro igrali, tempo je bil živahan, ker je pri takih igrah glavna stvar. Živahno igranje gospe Grmekove in namenjena kreacija v ulogi gospoda Boleslavskega je dalo takoj spočetka igri zagotovilo, da bo uspela in da se bomo prijetno zabavali. Prav ugajala nam je zadrega gospe Dvorjanove (Grmekove). To je bilo nekaj res lepega.

Odseki N. D. O.

Agitacijski odsek, prihodnji teden izjemno v ponedeljek, sicer navadno vsako soboto, ob 8. uri zvečer.

Tiskovni odsek: Vsako sredo, ob 7. uri zvečer.

Veselični odsek: vsako sredo ob 8. uri zvečer.

Knjižnični in čitalnični: vsak četrtek ob 8. uri zvečer.

Zadružni odsek: vsak petek ob 8. uri zvečer.

Naše zadruga.

Z največjim zadoščenjem beležimo, da je napredok II. skladišča v ulici Miramar od dneva do dneve večji. V zadnjih dneh se je promet potrojil. Vsak slovenski delavec naj stori svojo dolžnost, in zadruga ideja bo častno zmagala!

Tovariši iz Škedenja! Danes je otvoritev III. skladišča v Škedenju. Sledite tudi Vi lepim vzgledom tovarišev iz Sv. Jakob skega in rojanskega okraja.

Prireditve N. D. O.

Jutri v nedeljo vsi v Rojannu, na shod v Konsumnem društvu pri cerkvi. Začetek ob 9 in pol uri predpoludne.

Jutri v nedeljo, delavci iz proste luke na shod v prostore N. D. O.

Prihodnjo nedeljo, dne 14. t. m. priredi N. D. O. javen shod na Koutovelju. Kraj in uro se določi.

Naši shodi.

Shod delavcev c. kr. javnih skladišč, ki se je vršil minulo nedeljo v Rojannu, je v kljub slabemu vremenu vspel častno. Govorili so tov. Kranjc, dr. Brnčič, Godnik in razni delavci iz proste luke.

DOPISI.

Divača. Odkar se je vršila pri nas vrlo vspela anketa narodne delavske organizacije, in odkar so železničarji doznali, da se je ustanovilo v Trstu posebno strokovno društvo za ugoslovanje železničarje, je opaziti po celnem kolodvoru in na progi veliko zanimanje za „Zvezo jugoslovanskih železničarjev.“ — Splošna želja je, da bi se v kratkim vršil shod vseh pošteno mislečih slovenskih tovaršev, ki bi razpravljali o veliki važnosti društva Z. j. ž. za slovenske železničarje in bi se dogovorili o ustanovitvi skrajno potrebne podružnice v Divači.

Vsim tistim pa, kateri iz strankarske zločnosti ali narodne mlačnosti nočejo ali ne morejo umeti velikega zgodovinskega pomena „Zveze jugoslovanskih železničarjev“ kličemo: Čas je velik in pomemben pazite, da Vas ne dobi majhnih in nepripravljenih.

Iz Pule.

Velika javna skupština „Narodne Radničke Organizacije.“ — (K o n a c).

Za tim spominje nazadaj socijalnih demokratov. Konstatira izstop Pagninija. Mi nasuprot napredujemo. Postavili smo se na vlastite noge, a sada stoji do radništva, da budemo mogli još dalje razviti našu djelatnost u korist potlačjenih. Velik pljesak je popratil svršetak govora, koji je trajao jedan sat i bio pozorno slušan i pljeskom prekidan. Radnici su gutali svaku rieč, koja je iz srca dolazila i u srca ih dirala.

Kad se sleglo oduševljenje, predsjednik, drug Križ, pita, hoće li tko govoriti o predmetu. Buduć se nitko ne javlja, isti spominje smrt Francisc Ferrera, koji je poginuo kao žrtva crne reakcije, boreći se se za slobodu misli. Protiv toga je ustao čitav civilizovani svet, ustaše i naši socijalisti. Nu protiv drugog škandala koji se je zalibože dogodio u Hrvatskoj, proti „veleizdajničkom procesu“ nijesu socijalisti ni pisnuli. Spominje nečužno osuđene na 184 godine tamnice, te im sa skupštine šalje pozdrav i simpatije i predlaže, da se dr. Medakoviću u Zagreb pošalje ovaj brzojav:

Dr. Medaković, predsjednik srbske radikalne stranke. Narodno radništvo sakupljeno na današnjoj javnoj skupštini šalje pozdrav i simpatije nevino osuđenoj braći, žrtvama vladodržaca, željom da uzstrajete u obrani prava naše zajedničke domovine — Hrvatske!

Križ, predsjednik. (Dalje na 4. strani).

KUPUJTE VSI
Kolinsko kavino primes!

Ugodno kupovanje
60 metrov daljših docela porabnih ostan- kov, platno za pernice, zefir, oksford bar- vano blago, flanela, pla no za srajce, vse samo za 18 K proti povzetju. V vsaki po- šiljavi je poleg tega še za dve boljši obleki blaga, če ne ugaja, vrnem denar.

A. Pinkava
tkalnica v DOLNI RADECHOVI pri
Nahodě ČEŠKO.

Književne novosti:
GREGOR JO: Poezije, zv. IV. K 2-20
GOVEKAR: „Dobra gospodinja“, vezano 3-20
gospodarska knjiga za naše mlade
gospodinj, vezano 2-80
„Štiri ruske slike“, povesti —60
BENEŠ: „Brodekovski odvetnik“ 1-50
Kip Gregorčiča 4-—

Vsakovrstne mašne knjige po raznih cenah.

NOVOST! **NOVOST**
Nakiti za dvorane in vrte pri
zabavah

v belo-modro-rudečih barvah, komad po 4 metre dolg stane po 40, 50, 60 in 80 vinarjev. Vse te knjige, papir in potrebščine se dobivajo v

Slovanski knjigarni in papirnici
Josip Gorenjec
TRST. — Ulica Valdirivo 40.

Gostilna društva Jadran
ul. Industria (za cerkvijo sv. Jakob)
toči najboljša

vipavska
in istrska vina

Gorka in mrzla jedila so vedno na razpolago, kakor tudi slovenski časopisi. — Najnovejše avtomatične orglje, katere svirajo izbrane sloven- ske komade.

Postrežba točna.
Cene zmerne.

Za dobrohotni obisk se priporoča
Odbor krčmar
društva „Jadran“ **Vinko Kante.**
Podpisani naznanja sl. občinstvu, da je prevzel

pekarno in sladšičarno
Campo Belvedere št. 2
kjer ima na razpolago trikrat na dan svež kruh in razne sladšiče, potice itd.
Udani **Filip Trobec.**

Člani „N. D. O.“! Pozor!
V trgovini jestvinami
ANTON ŽERJAL, v ulici BELVEDERE št. 3.
in v Filijalki **A. ŽERJAL**, v ul. Commerciale št. 18. dobite vsi K 1.— blaga zaston ako nakupite za K 50.— blaga. Na zahtevo pošlje blago na dom.
Telefon št. 699.

VINKO SKERK
PEKARNA in -
SLADŠIČARNA
TRST, ul. Acquedotto 15,
podružnica ul. Miramare 9.
V moji pekarni se vdobi vsaki dan trikrat frišen kruh in se dovaža vsak čas tudi na dom. Dobi se tudi najfinejše moke iz najboljših mlinov biškote in posebno pa specializeto za čaj. — Dobi se tudi veliko izbrano buteljlk ruma in vsake vrste čaja ter vse to po naj- nižji ceni. Spoštovanjem **VINKO SKERK.**

Pekarna in slašičarna
Benedikt Šuban
TRST, - ulica dell'Istria št. 12. - TRST
je preskrbljena s kruhom lastnega izdelka ter veliko izbero vsakovrstne moke in mandorlate najboljše vrste. Svež kruh 3-krat na dan.
Postrežba na dom

—:— Pekarna i sladšičarna —:—
Josip Pahor - Trst
ulica Madonnina št. 39.
ima na razpolago slav. občinstva 3-krat na dan svež kruh lastnega izdelka, vsakovrstno moko, raznovrstne sladšiče in izdeluje najboljše biš- kote. — Sprejema naročila za torte, pince, potice itd., ter postreže na dom. Telefon št. 1190.

Tovariši N. D. O.
**Veliko zalogo klobukov, dež-
nikov, kravat, nogovic itd.**
je odprl naš rojak

K. CWENKEL
TRST, CORSO ŠT. 32

Ker je to edina slovenska trgovina te stroje, priporočamo jo Vam v obisk. — Svoji k svojim!

Podpisani priporoča sl. občinstvu in čla- nom „N. D. O.“ svojo

Pekarno, sladšičarno in tov. biškotov
v ulici del Belvedere št. 57.
kjer ima na razpolago

vedno svež kruh
raznovrstne sladšiče in najfinejše likerje.
Sprejema tudi naročila za torte, potice, pince itd.
Udani
LOVRENO REBULA.

Na novo urejena
: Pekarna Karol Trošt :
TRST, - Campo S. Giacomo št. 20. - TRST
(nasproti cerkve sv. Jakoba)
ima na razpolago vedno svež kruh, vsako- vrstne sladšiče, čokolado itd., kakor tudi najfinejše likerje.

Zaloga likerjev v sodčkih in butilkah
Jakob Perhanc
TRST — Via delle Acque — TRST
Veliki izbor vsakovrstnih najfinejših in starih vin v butilkah. Postrežba točna. Cene zmerne. Se priporoča svojim rojakom za naročbe bodisi na debelo ali na drobno za razne slavnosti, po- roke, krste, družinska pogoščenja itd. Za poletni čas se priporoča malinovec in tamarindo.

Pekarna
Valentin Kukanja
vogal ul. Molin a Vento in Gastaldi
ima na razpolago
- - vedno svež kruh - -
in vsakovrstne sladšiče.

Podpisani priporoča sl. občinstvu svojo
dobroznano žganjarno
v ulici Miramar 1, nasproti kolodvora južne železnice, kjer toči najpristnejši kranj- ski brinjevec, vipavski tropinovec in prve vrste slivovec itd. Ima na razpolago tudi razne sirupe in druge likerje.

Ferdinand Pečenko.

Konsumna zadruga N. D. O.

Prodajalne: ulica Bosco 17.

Telefon: šte. 23-21.

II. ul. Miramare

III. v Škedenju.

Čisti dobiček tega Vašega prvega go- spodarskega podjetja je namenjen le Vam in Vaši sveti stvari!

Skupština jednoglasno prihvaća predlog velikim oduševljenjem. Drug Vranković spominje današnju konstituirajuću skupštinu „Zveze jugoslov. željezničara“ u Trstu, pa predlaže da ju se brzojavno pozdravi. Priljubeno jednoglasno.

Poslije toga, budući se nitko nije prijavio za rječ predsjednik zahvaljuje dr. Mandiću za trud, preporuča radnicima, da u nedjelju dodju na predavanje i da se prijave u analfabetički kurs te zaključiti tu lijepo uspjelu skupštinu.

Nečovječno postupanje kod gradnja mornarice sa bosanskim i dalmatinskim radnicima. Kod „Bau“ zaposleno je preko 1000 bosanskih i dalmatinskih radnika. Ti ljudi osim što su plaćeni, da se slabije ne može, podržani su sa strane svojih predpostavljenih majstora i nadglednika ne kao ljudi, već kao životinje. Kunu im majku, oca i sve što je čovjeku najsvetije, tuku ih, izrugavaju im se, u obće ti su jadni ljudi prave žrtve i mučenici. Nu nije dosta to, već im i od one kukavne plaće kad dodje subota uzkracuju po nekoliko desetica, dapače i krana. Ako se pak potuže, tad ih kažnjavaju i odbijaju osminke, da jadni ljudi ne znađu kako si pomoći. U Valdefigo ima jedan nadglednik, koji tjera ljude u očaj, s kojim ćemo se u budućem broju potanje pozabaviti.

Danas hoćemo, da se osvrnemo na događaj, koji se je dogodio u četvrtak 21. ov. mj. na školju „Masliniku“. Tamo je bilo zaposleno kojih 120 radnika, Bosanaca, pod nadzorom majstora Vuka Zuppana. Ti su jadni ljudi uz samu plaću od K 170 morali da rade čitav dan. — Nego još da su dobijali svoj krvavo zasluženi novac, već im je taj mojster pod raznim titulacijama odkidao od te mizerne nadnice i globio ih, da ljudi nijesu zasluživali niti za prehraniti se, a poznato je, kako su isti čedni u svojim zahtjevima (malo česna i panjoke) to im je dnevna hrana.

Ljudi nijesu mogli više podnašati. U četvrtak pak majstor ih stade psovati i kleti im sve što se zamisliti dađe i tjerati jih, da brže rade. Ljudima uzavrelo, pak odgovarjali, da ih se psuje. Radi toga on daje iztjerati jednog, koji je ustao u svoju i svojih drugova obranu. Na to svih 120 radnika zapustilo posao, te ih one večeri odputovalo kući parobrodom 72. Izpriopriedasmo vjerno događaj, da pokažemo, kako se s našim ljudima postupa. Najprvo ih se oštećuje na sve moguće načine i odkida im od krvavo zaslužene plaće, vredja ih se i kune im se sve što im je sveto, a na koncu, ako ustanu u obranu svojih interesa i svoje osobe, tad ih se tjera iz posla. Koje čudo onda, ako radnik izgubi uzdržavanje i počini koje zločelo, kad vidi da za njega nema pravde, što zasluže, bili su izrabljeni do kraja, te su bili prisiljeni, da ostave posao i da se zaduže da mogu kući odputovati. Dajemo ovaj događaj na znanje javnosti i tražimo od c. i kr. zapovjednika arsenala, da izpišta stvar i kazni krivca. Nek se počimlju čistiti angijasove štale, jer su prepune.

Izveštaj obrtnog nadzornika za Istru. Primismo izveštaj obrtnog nadzornika u Puli za god. 1908. Ostavljajući da se drugi put osvrnemo na obćeniti pregled, danas ćemo se pozabaviti samo sa djelovanjem nadzorničtva u Puli.

Djelokrug istoga je god. 1908 bio cila Dalmacija i Istra osim Koparskog poglavarstva. Ove godine je osnovano posebno nadzorničtvo za Dalmaciju, a ono u Puli ukinulo se je i dodijelilo nadzorničtvu u Trstu. U Puli je ostala izpostava.

Moramo pak na ovom mjestu odlučno proti toga ustati, što činovnik, koji obavlja preglede, a kojemu je djelokrug Istra, koja je većinom hrvatska, dotično slovenska, nezna ni rječ hrvatski dotično slovenski. Upozorujemo na tu okolnost naše zastupnike, neka se tome doskoči.

God. 1908. spadalo je u djelokrug obrtnog nadzornika 1.550 poduzeća, od toga 89 tvornica. Prema lanjskoj godini narasla su poduzeća za 95, a tvornice za

11. Od poduzeća bilo ih je u Istri 770 a u Dalmaciji 780. Spominjemo da erarska poduzeća ne podpadaju pod djelokrug obrtnog nadzornika.

U napomenutoj godini pregledano je 463 poduzeća, od toga: 42 više nego jedan put; 27 u noći, a 19 u nedjeljima. U tim poduzećima bilo je zaposleno 8.863 radnika i to: 6.505 muških, a 2.358 ženskih. Od toga je bilo 843 radnika i radnica izpod 10 godina. Protiv poduzetnika bilo je 35 prijava u 53 slučajja, te su isti bili kažnjeni sa 220 K globe!

God. 1908 bilo je prijavljen 341 slučaj nezgode i to od 309 muških radnika, 7 ženskih i 27 mladeži. Od nezgoda bilo ih je 140 (41%) težkih, od tih 53 su imale za posljedicu djelomičnu nesposobnost, a 4 posvemašnju nesposobnost privrede. Bilo je 10 slučajeva smrti.

U spomenutoj godini bilo je upotrebjeno 106 radnika protuzakonito od toga 24 ženskih koje njesu navršile 12 godina a 48 ženskih izpod 14 godina sa preko osam satnim dnevnim radom.

Sastanak na Kastanjeru. Dne 28. prošlog mjeseca obdržavao se je sastanak na Kastanjeru. U gostioni Popović otvorio je sastanak drug Vranković. Predočio je je prisutnim radnicima svrhu sastanka t. j. namjeru N. R. O. da pobudi kod radništva interes za svoje potrebe i da ih potakne na udruženje borbe za postignuće svojih prava i obranu svojih interesa. Razložio je rad N. R. O.

Iztknuo je razliku između nas i socijalista i razlog zašto mi ne možemo biti internacionalisti. Dok socijalisti varaju radništvo budućim rajem na zemlji, kad pobedi njihova ideja o socijalističkoj državi, dotle se mi brinemo, kako bi sadašnje žalostne prilike radništva u granicama mogućnosti poboljšali, računajući sa prilikama kakve jesu, a ne kakve bi istom želili, da budu. Internacionalisti ne možemo biti, dok vidimo sve, da se prvo brinu za sebe pak za druge. Moramo stati na stanovištu da u prvom redu ima pravo na rad domaće radništvo, a istom tada tudje. Narodnjaci moramo biti i radi toga, buduć naš kapitalizam — tudji tišti ne samo kao radnike, nego još više kao Hrvate i Slovence jer postavlja nama zahtjeve, koji nam oteguju zaradu: Buduć je bilo prisutno mnogo radnika iz Dalmacije osvrnuo se je na žalostne tučnjave između dalmatinskih i bosanskih radnika i osudio iste. Pozvao ih, da se bratski pare, mjesto da se tuku i tim sramote svoje ime pred tudjincem, koji im se izrugava.

Drug Stahan je govorio o težačkom pitanju u Dalmaciji i o uspjesima njihove borbe u Spljetu radi sloge i organizacije. Predočio im je položaj radnika, koji jedino slozan može da odoli svim tegobama i izrabljivanju kojima je podložan. Preporučio im je neka se za svaku nepravdu obrate na N. R. O., koja je tu, da obrani njihova prava. Govorio je o novim porezima, koje će opet morati da na koncu plaćaju radnici. Na koncu je preporučio svima, da pristupe u organizaciju, jer jedino organizirani mogu da si pomognu.

Prikraćenje plaće dalmatinskim radnicima kod „Bau“ u Val de Figo Kod gradjevnog ureda mornarice događaju se čudne stvari.

Na drugom mjestu iznosimo postupak sa bosanskim radnicima. Ne samo da se sa radništvom postupa kao životinjama, već mu se na svaki način nastoji da prikrati i onu malu zaslužbu, koju isti dobiva. Neki nadglednici (znamo im imena, nu zašućujemo ih za ovaj put) oduzimlju radnicima pri izplaćivanju ne samo na desetke novčića, već i na krune. Izrabljuju neukost i plahoš bledne raje, da joj ove krvave zaslužbe otmu i ono malo, što im se isplaćuje. Zaludu pritužbe. Ako radnik ima srčanosti, pa protestira svoju plaću, isti se izvinju, da je bila kiša, da nijesu radili i koješta. Traži li pako radnik, da ga se predvede starješini, to ga nadglednik naprosto otjera, a starješini sam ne smije pod pretnjom kazne;

dakle stanje, koje dolikuje u kakvoj koloniji robova, no koje je žalostno i sramotno u poduzeću države, koja hoće da se broji među „kulturnim.“ Da pokažemo, kako ti nadglednici misle, spominjemo da na tužbu jednog radnika, da mu je izplaćeno par seksera manje, isti ga je odpravio; „Pak što se tužiš za par banovica?“ Dakle ti nadglednici smatraju, da imaju pravo, da radoicim oduzimlja i više nego „par banovica?“ Jedino kad je taj radnik uporno zahtijevao svoju zaradu, sad mu je istom bila izplaćena.

Neukost i naznanje siromašnih tu izrabljuju i ti ne dobivaju svoju zaradu, već bivaju otjerani.

Izniesmo samo nešto da upozorimo dotičnu gospodu nadglednike, da se dalje čuvaju, jer i njihov postupak ima neke granice i jer ćemo naći načina, da to zapriečimo, ako dalje budu mestavili takovu rabotu.

Hrvatsko kazalište. Zauzimanjem „Prvog Istrskog Sokola“ zavelo se od lanjske godine stalno hrvatsko kazalište, koje priredjuje svake sedmice predstave u dvorani „Narodnog doma“.

Marni diletanti uz glumce, gdje Prukovečku i g. Veselinović, prikazali su nam kroz prošlu godinu 29 predstava.

Koji odgojnu zadaću ima kazalište, o tom ne treba trošiti riječi. U nas pako koji moramo dnevno voditi boj za narodni obstanak, gdje nam protivnici niti svojih škola ne davaju, vriedi to osobito. Kazalište ima osim odgojne i veliku narodnu zadaću, koju treba da svjestno izpunjava, ako se hoće da od istoga bude onih koristi, koje moraju da donesu žrtve uložene za uzdržavanje istoga.

Ovogodišnja je sezona početa sa liepim izgledima, buduć su se redovi diletanata ispunili sa vještima silama, koje su već na pozornicama djelovale. Nego uz liepe izgleda bilo je i šikanacija. Oblasti su se napokon sjetile, da dvorana nije kolaudirana, te su izaslale komisiju za kolaudaciju. Inžinir poslao iz Trsta sa strane namjestništva, pravio je silnih neprilika i opazaka pri svakom koraku, tako, da su se i sami predstavnici občine (taljanske) čudili i da je njegovo ponašanje izazivalo začudjenje, zašto se baš tako postupa prema „Narodnom domu“. Zahtjevi, koje je inžinir postavljao, njesu ni u kazalištu provedeni. Pri ponovnoj kolaudaciji nije htio opeta ju podpisat jer da nije sve u redu, već je iznio novih zahtjeva, o kojih u prvog odluci nema ni spomena.

Ovo htjedosmo mimogred spomenuti, da se vidi kako se postupa s nama. Što

se pak tiče ovogodišnje sezone, ista je počela sa „Zlatarom Zlatom“. Osim toga se je davao „Niz bisera“ i „Charlyeva tetka“. Glumilo se je izvrstno. Samo bi preporučili, da se ima malo više obzira pri izboru komada i sastavu repertoira. Neka se pazi na odgojnu, rodoljubnu i narodnu stranu više, nego do sada.

Ne znamo kojeg je smisla imalo dati „Ckarlyevu tetku“. Zar se nije moglo ništa boljšega izabrati? U nedjelju se je davao „Posljedni Zrinski“.

Publika polazi ove godine više kazalište, što ipak nije dovoljno za uzdržavanje troškova, koji su veliki. Radi toga bi se po našem mienju morao „Dramatski Odsjek“ odijeliti od Sokola, te pretvoriti u samostalno društvo sa svojom upravom, koja bi se morala pobrinuti za osiguranje kazališta, jer ovako nije moguće da se „Sokol“ brine i za svoju svrhu i za kazalište. Sad mora da štetuje ili sokolsko djelovanje ili kazalište. U našem slučaju oba. Buduć su pako nama potrebne obe institucije, to treba da se čim prije provede predložena dioba, jer će onda moći istom da kazalište bude obezbijedeno i da vrši svoju zadaću, a „Sokol“ će moći da razvije svoje djelovanje, posvetivši se posvema sokolskom radu, kojim mora da provede još puno posla.

Darovi.

Na občnem zboru N. D. O. v Narodnem Domu nabralo se je za tovariše Mezgec Frana in Vondjala Ivana 28 K 41 vin., dodal tovariš dr. Brnčić 5 K in Cretnik Martin 2 K, skupaj: 35 K 42 v. Vesela družba pri S. Jakobu nabrala za list „N. D.“ K 324.

ZAHVALA.

Podpisani se tem potom toplo zahvaljuje tov. dr. Bračiću kot svojemumu pravnomu zastopniku v pravdi proti g. Ulčakarju za njegov trud, da je brezplačno zastopal njegovo pravično stvar. Naj mu bo na tem mestu izrečena prisrčna zahvala še enkrat

L. Pegan.

Odgovorni urednik: ŠTEFAN KOS.
Lastalica in izdajateljica: NARODNA DELAVSKA ORGANIZACIJA v Trstu.
Tiska: TISKARNA „EDINOST“ v Trstu

Podpisani priporoča sl. občinstvu svojih
:: žganjarno ::
ulica Petronio številka 1.
A. B.

ZA JESEN IN ZIMO Bohinec & Co.

se priporoča tv dka

TRST

ul. delle Torri 2. - S. Lazzaro 17
(za cerkvijo sv. Antona novega)

svojo bogato zalogo
izgotovljenih oblek
za gospode in dečke ter
mične novosti v konfekciji.
Za dame in deklice. - Obleke po meri.
Solidna postrežba — Znano nizke cene.

AUSTRO-AMERIKANA - TRST

Redna brzoplovba mej Trstom, Italijo, Grško, Severno in Južno Ameriko.

Prvi odhodi iz Trsta:

11. novembra parnik „Sofia Hohenberg“ Novi-York via Patrasso-Palermo.

6. novembra parnik „Oceanica“ Novi-York via Patrasso-Palermo.

Veliki transatlantski parniki s dvojnimi vijakom, preskrbljeni z obširnimi in luksoznimi instalacijami, za potnike I. in II. razreda. — Marconijev brzjav.

Za informacije se je oglašiti pri ravateljstvu v Trstu, ulica Molin Ploccolo št. 2. ali pa h kateremu si bodi agentu ali korespondentu družbe.

-- JADRANSKA BANKA v TRSTU --

Via della Cassa di Risparmio št. 5 (lastno poslopje).

KUPEJE IN PRODAJA
VREDNOSTNE PAPIRJE
(RENTE, OBLIGACIJE, ZASTAVNA PISMA,
PRIJORITETE, DELNICE, SREČKE i. t. d.)

VALUTE IN DEVIZE
PREDUJMI NA VREDNOSTNE PAPIRJE IN BLAGO
LEŽEČE V JAVNIH SKLADIŠČIH.

Eskomt menic in inkaso, borzna naročila
SAFE-DEPOSITS
Promese k vsem žrebanjem. — Zavarovanje srečk.

Menjalnica

4¹/₄ VLOGE NA KNJIŽICE.
— TEKOČI IN ŽIRO RAČUN —
VLOŽENI DENAR OBREŠTUJE
SE OD DNE VLOGE DO DNE VDIGA. : : :
STAVBNI KREDITI - KREDITI PROTI
DOKUMENTOM VKRCANJA. — — —

Uradne ure: 9 — 12., 2.30 — 5.30. — Brzjav: „JADRANSKA“ — Trst. — Telefon: 1463 in 793.